

Asia: VN/25975/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista

Lausunnonantajan lausunto

1. Edistääkö hallituksen esitysluonnos nykyistä paremmin potilaan sekä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaan oikeuksien ja oikeusturvan toteutumista?

Edistää siltä osin, että Sampamien koulutusriteerejä yhtenäistettäisiin, jolloin voitaisiin taata asiakkaille tietty laadullinen ammatillinen taso.

Esitysluonnoksen voidaan arvioida edistävän ja vahvistavan potilaan sekä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaan oikeuksia, kun vastaavien nimeämisestä, määrästä, organisoitumisesta, rekisteröitymisestä, puolueettomuudesta, kelpoisuuksista, tehtävistä, rekisterinpitäjistä, henkilötietojen käsittelystä, kirjaamisesta sekä asiakirjojen säilyttämisestä säädettäisiin lailla.

2. Onko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa pääasiassa hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämänä? (2 ja 3 §)

Toiminnan järjestäminen hyvinvointialueiden kautta on kannatettava asia ja luo pohjaa yhtenäisemmälle palvelun laadulle sekä yhdenvertaisille palveluille riippumatta siitä minkä alueen palveluista on kysymys. On myös hyvä asia, että jatkossakin potilas- ja sosiaaliasiavastaavien palveluja on mahdollista hankkia ostopalveluna esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskuksilta tai muilta yksityisiltä palveluntuottajilta. Laadukkaan palvelun kannalta tärkeänä näen sen, että hyvinvointialueella on velvollisuus ohjata ja valvoa palveluja, mikäli ne on ostopalveluina tuotettuja.

Esitysluonnoksessa tärkeänä näen potilas- ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan kehittämisen asiakkaiden palvelutarpeita vastaavaksi sekä myös sen, kuinka asiakkaiden yhteydenotoista kertyvä tieto tulisi hyödynnettyä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisessä. Nämä edellä mainitut asiat vaativat toteutuakseen todelliset resurssit, niin määrälliset kuin taloudelliset. Riittävät resurssit takaavat sen, että kehittävän työn ote on mahdollinen ja täydennyskoulutukseen on

mahdollisuus osallistua riittävästi alalla, jossa ammattitaidon ylläpito vaatii jatkuvaa kouluttautumista.

3. Onko potilasasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa erikseen

- a. valtion mielisairaaloissa**
- b. Puolustusvoimien terveydenhuollossa**
- c. Vankiterveydenhuollossa**
- d. Työterveyslaitoksessa? (4 §)**

Ei missään nimessä. Jos/kun a-c- instituutioissa asiakas/ potilas on jo lähtökohtaisesti alistetussa asemassa ja suljetuissa olosuhteissa, ei hänellä ole asemansa vuoksi aitoa mahdollisuutta saada puolueetonta ja riippumatonta apua oikeusturvaloukkauksiin, jos/ kun suurin osa näiden instanssien pameista on kyseisen organisaation työntekijöitä ja vieläpä osa-aikaisia pameja. Työterveyslaitoksen osalta tilanne on eri, mutta mielestäni he eivät tarvitse omaa potilasasiamiesjärjestelmää, vaan voivat ostaa sen omalta hyvinvointialueelta.

4. Ovatko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riittävyttä ja vastuuhenkilön nimeämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia? (2 § 4 momentti, 4 § 4 momentti)

Ovat, vaikkakin väestömäärän suhteutetut suositukset eivät suoraan kerro työn laadullisesta kuormittavuudesta yksittäisen Sampamin osalta.

Riittävyttä on suositeltavaa seurata toiminnan käynnistyttyä. Seurannalla varmistetaan riittävät resurssit suhteessa potilaiden ja asiakkaiden tarpeisiin sekä toiminnan kehittämiseen nähden.

5. Turvaako esitys riittävästi potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riippumattomuuden ja puolueettomuuden? (2 § 3 momentti, 4 § 3 momentti, 5 §)

Turvaa, mutta edellyttää mielestäni lisäksi korotetun irtisanomissuojan.

Riippumattomuuden takaamiseksi potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminta on ehdottoman tärkeää organisoida siten, että se on erillistä toimintaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvistä tehtävistä.

6. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön kelpoisuutta koskeva säännös tarkoituksenmukainen? (6 §)

Kyllä on. Tarve yhtenäistämislle on tarpeen erityisesti pamiin suhteen.

Soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja tehtävän edellyttämä tehtävälän tuntemus ovat tarkoituksenmukainen kelpoisuus. Sosiaalihuollon asiakkaiden oikeuksien sekä potilaan oikeuksien toteutumisen näkökulmasta on erittäin tärkeää, että kelpoisella henkilöllä on myös käytännön asiantuntemusta näiltä aloilta.

7. Onko esityksessä huomioitu asianmukaisesti asiakkaiden kielelliset oikeudet? (7 §)

Kyllä on.

8. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön tehtävät määritelty tarkoituksenmukaisesti? (8 §)

Tehtävät vastaavat nykyisiä tehtäviä ja potilas- ja sosiaaliasiavastaavien osalta. Toiminnan vastuuhenkilön tehtävät jäävät hiukan mietityttämään, kun vastuuhenkilön tulisi ohjata ja koordinoida vastaavien toimintaa siten, että toiminta on yhdenmukaista ja laadukasta sekä hänen tulisi kiinnittää huomiota toimintaan liittyviin mahdollisiin kehittämis- ja resurssitarpeisiin. Ajattelen, että tässä olisi tärkeää muodostaa myös valtakunnallista yhteistyörakennetta, jolla taattaisiin yhdenmukainen ja laadukas toiminta myös valtakunnan tasolla. Nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten alaisuudessa toimivat sosiaali- ja potilasasiamiehet ovat verkostoituneet keskenään ja pyrkivät tällä verkostoitumisella ylläpitämään laadukasta ja yhdenmukaista toimintaa. Tässä on ollut tärkeää säännölliset tapaamiset, koulutukset sekä yhteinen konsultoiva sähköpostikeskustelu. Verkostoituminen vaatii onnistuakseen orkestrointia ja vastuullista tahoja.

Niin vastaavien kuin vastuuhenkilöiden toiminnan tehtävien ja osaamisen vaatimus on laaja. Tehtävässä menestyäkseen työntekijältä vaaditaan laaja yleistä asiakkaan ja potilaan asemaa koskevaa tietoa, kohtaamisen taitoja, tietotaitoa erilaisista sosiaalihuollon ja terveydenhuollon oikeusturvakeinoista sekä niiden prosesseista. Asiakkaiden aseman ja oikeuksiin liittyvien asioiden seuranta ja edistäminen vaativat laajaa verkostoitumista sekä yleis- ja erityistietämystä, jotta tämä tehtävä ei jää vain näennäistehtävän tasolla toteutettavaksi. Jotta tehtävään saadaan korkeakoulutettua henkilöstöä, tulee erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että palkkaus vastaa tehtävien vaativuutta.

9. Ovatko rekisterinpitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset asianmukaiset ja tarkoituksenmukaiset? (9 – 12 §)

Ei kommentoitavaa

10. Ovatko potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava –nimikkeet sopivat potilasasiamiesten ja sosiaaliasiamiesten uusiksi nimikkeiksi?

Ovat sopivat.

11. Vapaamuotoiset huomiot

Sosiaali- ja potilasasiamiesten mahdollisuudet oikeudelliseen neuvontaan ovat hyvin vaihtelevia riippuen siitä, missä organisaatiossa asiamies työskentelee. Tähän neuvonta- ja konsultaatiomahdollisuuteen tulisi jatkossa kiinnittää huomiota ja vaatia sen järjestämistä palvelua tuottavalta taholta.

Kaskinen Aki
Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy - Kaakkois-Suomen
Sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy